Максим Герасименко

КРИВАВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРОТИ ЕКСПРОПРІЙОВАНИХ

У XVI ст. в Англії активно поширюються капіталістичні відносини. Виникають мануфактури. Головним товаром англійського експорту спочатку була вовна, а з часом – сукно. У зв'язку з Великими географічними відкриттями Англія опинилася на перехресті світових торгівельних шляхів. У сільському господарстві Англії відбувається аграрна революція. Для розвитку вівчарства, лендлорди (землевласники) перетворювали свої землі на пасовища. Вони насильно зганяли селян із земель і обгороджували їх. Цей процес отримав назву – обгороджування – у результаті в Англії з'являються «нові дворяни», які отримували прибутки від вирощування овець і продажу вовни. «Старі дворяни» продовжували отримувати прибутки від праці селян, служили у війську і виступали проти капіталістичних перетворень. У результаті обгороджування частина селян стала найманцями, але більшість залишилась без засобів існування і перетворилася на жебраків. Англійські королі Генріх VIII та Едуард VI видали жорстокі закони проти жебрацтва, які в історію ввійшли під назвою «кривавих законів». Потужний внесок у розробку даної теоретичної проблематики було здійснено в рамках сучасної історичної науки.

Термін «Криваве законодавство проти експропрійованих» даний К. Марксом у праці «Капітал». Аграрний переворот і розвиток ринкових відносин у сільському господарстві зумовили значні зміни в англійському суспільстві. Мануфактурні підприємства та господарства нових дворян не могли забезпечити роботою величезну кількість знедолених селян. Міста заполонили жебраки, величезні маси людей шукали роботи і, не знаходячи її, крали або старцювали.

Початок «кривавим законам» поклав статут 1495 р. Генріха VII. Особливою жорстокістю відрізнялися статути 1536 р. і 1547 р. Закон 1576 р. Передбачав організацію робітничих будинків для жебраків. Парламентський «Акт про покарання бурлаків і завзятих жебраків» 1597 р. дав остаточне формулювання закону про бідняків і бурлаків (діяв у такому вигляді до 1814 р.). Аналогічні закони існували й в інших країнах, що встали на шлях капіталістичного розвитку в 16–18 ст. [1, с. 72].

Феодальне право Англії відрізнялося складністю, заплутаністю, казуїстичністю, що було зв'язано з особливими шляхами його формування, зокрема з тим, що воно не відчуло діючого впливу римського права, римської правової думки [2, с. 281].

До нормандського завоювання в XI ст. основними джерелами права в Англії були звичай і королівське законодавство. Проголошення законів стало в англосаксонських королів одним із засобів підняття їх престижу і задоволення матеріальних домагань. Король Генріх VIII почав видавати

закони, що були направлені проти жебрацтва. Так, наприклад, збирати милостиню дозволялося тепер тільки хворим та немічним – тих же, хто ще міг працювати, били батогом і повертали додому. Якщо цю людину затримували вдруге – знову били та відрізали половину вуха, якщо втретє – страчували як злочинця [5, с. 512].

Наступний король Едуард VI ще більше посилив ці заходи. Згідно новим законам, той, хто не працював, віддавався у рабство до того, хто на нього доніс. Таким своєрідним чином англійські королі боролися з кризою, яка того часу охопила Англію.

До бродяг, що підлягають таким покаранням, як страта, тюремне ув'язнення, обернення в рабство, биття батогами, таврування, відносилися безробітні (протягом місяця), слуги, що пішли самовільно від хазяїнів, які просять милостиню (за винятком калік, нездатних до праці, а також студентів, якщо вони одержали спеціальні дозволи канцлера свого університету).

Мета покарань мінялася на окремих етапах розвитку феодального права: від задоволення постраждалого і його рідні за заподіяний збиток до запобігання повторної злочину шляхом лякання (виривання нутрощів з живого тіла, виставляння біля ганебного стовпа) [4, с. 35].

Несумісність тяжкості покарання тяжкості злочину змушувала найчастіше присяжних виправдувати знайомого злочинця, чи, наприклад, оцінювати викрадене в заниженому розмірі. Рятував від жорстоких покарань і «привілей духовного звання», що був поширений на всіх осіб, які мали право бути посвяченими в духовне звання, хоча вони в цьому званні і не перебували (фактично на всіх чоловіків, які вміють читати). Але в 1487 році був виданий статут, який установив, що миряни можуть користатися «привілеєм духовного звання» тільки один раз. Як доказ використання духовного привілею ставилося клеймо на палець. При Генріхові VIII привілеїв духовного звання були позбавлені всі особи, які вчинили вбивство із заздалегідь обміркованим, злим наміром.

Отже, виходячи з вищевказаного, слід зазначити, що «Криваві закони» не могли і не призупинили ріст пауперизму і бродяжництва. Але вони досягали іншої мети: придушували опір експропрійованих, перетворювали зігнаних із землі селян у людей, готових до найманої праці на будь-яких умовах.

Список використаних джерел:

1. Ивонин Ю.Е. Международные отношения в Западной и Центральной Европе XVI в. Смоленск : СГПУ, 2001. – 132 с.
2. Ивонин Ю.Е. Реформация Генриха VIII и внешняя политика Англии. – Смоленск : СГПУ, 2010. – 318 с.
3. Казаков И. В. Генрих VIII Тюдор. Рождение абсолютного монарха, воспитание // Исторические исследования, 2000 – Выпуск 3 – С. 207–216

4. Казаков И.В. Генрих VIII Тюдор. // История и историография зарубежного мира в лицах, 2010. – Выпуск 5.–С. 30–39.
5. Маркс К. Капитал. Т. 1 // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – 2-е изд. – Т. 23. – 907 с.